

2025-09-26

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.da@regeringskansliet.se

Remissyttrande över betänkandet Stärkt skydd för domstolarnas och domarnas oberoende (SOU 2025:56)

Sveriges Domareförbund har anmodats yttra sig över det rubricerade betänkandet.

Sveriges Domareförbund är ett yrkesförbund för domare. Förbundet ska företräda Sveriges domare i lagstiftnings- och rättsskipningsfrågor, värna om domstolarnas självständighet och i övrigt bevaka frågor av betydelse för den dömande verksamheten.

Förbundet är positivt inställt till en ny prövningsordning för ansvarsutkrävande av ordinarie domare m.m.

Förbundet delar utredningens uppfattning att det från principiella (och i någon mån även praktiska) utgångspunkter finns ett behov av att ändra perspektiv på ansvarsutkrävande av ordinarie domare, så att frågorna i första hand ses som konstitutionella (se s. 186 ff.). Det är ett angeläget steg för att stärka domarnas och därmed domstolarnas självständighet långsiktigt.

Förbundet är i linje därmed positivt inställt till att det införs en ny prövningsordning för sådana grundläggande frågor om ordinarie domares rättsställning som har en särskild konstitutionell förankring och att ett nytt fristående prövningsorgan, Domaransvarsnämnden, inrättas. Förbundet delar även, i allt väsentligt, de ställningstaganden som gjorts beträffande föreslagna formella och materiella förändringar i regelverket som det nya systemet ger upphov till.

Det är dock angeläget att den enskilde domaren inom ramen för det reformerade systemet har samma möjligheter som i dag att tillvarata sin rätt och att dennes skydd inte i realiteten försvagas. I den fortsatta beredningen bör därför särskild uppmärksamhet riktas mot att analysera och belysa de närmare praktiska konsekvenserna av den nya prövningsordningen och områden där det eventuellt kan uppstå oklarheter eller otydligheter i tillämpningen. Det gäller bl.a. praktiska frågor om den kvarstående rätten för den enskilde att påkalla förhandling i arbetsrättslig ordning, även om det inte längre är en processförutsättning.

I betänkandet anförs att regeringen i samband med beslut om nämndens budgetanslag och i regleringsbrev måste respektera nämndens rättsstatliga uppgifter och att det inte får anges sådana verksamhetsmål eller uppdrag som inverkar negativt på nämndens självständighet eller domstolsväsendets oberoende (se s. 242). Utredningen gör bedömningen att det inte krävs någon särskild lagreglering för att uppnå detta. Utifrån erfarenheter från andra länder kan det dock finnas skäl att överväga någon form av lagreglering för att på ett robust sätt säkerställa nämndens självständiga och oberoende ställning i nu berört hänseende.

Förbundet är positivt inställt till en renodling av Domarnämndens uppgifter m.m.

Förbundet delar kommitténs ställningstaganden beträffande att Domarnämnden ska ges en mer självständig ställning och få en mer renodlad roll. Förbundet ser visserligen inga hinder mot förslaget att Domstolsstyrelsen ska vara värmdmyndighet, men har vissa kommentarer med anledning av detta vad gäller styrelsens sammansättning (se nedan).

I sammanhanget vill förbundet framhålla vikten av att den föreslagna bestämmelsen (6 §) i den nya lagen om att en ledamot eller ersättare i Domstolsstyrelsen inte samtidigt får vara ledamot eller ersättare i Domarnämnden eller Domaransvarsnämnden, eller inneha annat uppdrag som gör honom eller henne olämplig för uppdraget till fullo genomförs. Det är av särskild vikt eftersom Domstolsstyrelsen i vissa fall ska göra anmälan och föra talan i Domaransvarsnämnden.

Förbundet är positivt inställt till en ny prövningsordning avseende bisysslor

Förbundet delar utredningens uppfattning att frågor om bisysslor är av sådan principiell betydelse för oberoendet och av sådan konstitutionell prägel att de bör behandlas i detta sammanhang och att en talan om upphörande av förtroendeskadliga bisysslor bör prövas i Domaransvarsnämnden.

Den konstitutionella prägel innebär, som utredningen också föreslår, att den nuvarande ordningen där en domare förbjuds att åta sig en viss bisyssla inte längre bör finnas kvar. Det måste i ett reformerat system i stor utsträckning överlämnas till den enskilde domaren att självständigt överväga frågan om vad som är en förtroendeskadlig bisyssla. Däremot kan det övervägas om den nuvarande möjligheten att efter särskild förfrågan från den enskilde domaren få ett positivt förhandsbesked inte bör få finnas kvar i någon form. I så fall är det rimligtvis Domstolsstyrelsen som ska kunna ge sådana besked.

Erinran om vikten av Domstolsstyrelsens sammansättning m.m.

Förslagen innebär att den nya Domstolsstyrelsen får nya och principiellt viktiga uppgifter. Exempelvis ska Domstolsstyrelsen sköta vissa administrativa uppgifter åt Domarnämnden och Domaransvarsnämnden. Styrelsen ska vidare kunna besluta att en ordinarie domare ska få kvarstå i anställning ytterligare viss tid efter att denna fyllt 69 år och, inte minst viktigt, överpröva och hantera frågor om bisysslor.

Förbundet har ingen invändning mot förslagen i dessa delar, men vill i sammanhanget påminna om och understryka vikten av hur Domstolsstyrelsens ledning närmare är sammansatt. För att säkerställa oberoendet, legitimiteten och att olika domarperspektiv tillvaratas inom ledningen är det av yttersta vikt att även andra ordinarie domare än domare som är domstolschefer är representerade (enligt förslaget specificeras inte detta). I annat fall finns det en risk att arbetsgivarperspektivet får alltför stort genomslag. Detta är dessutom särskilt angeläget mot bakgrund av att styrelsen enligt förslaget även ska hantera bisyslefrågor för domstolschefer (se s. 447).

Frågor om icke-ordinarie domares rättsställning bör utredas i särskild ordning

Utredningen bedömer att tillräckliga skäl för att införa en ny prövningsordning för ansvarsutkrävande av icke-ordinarie domare saknas och att nuvarande ordning bör behållas. Förbundet delar denna bedömning, mot bakgrund av direktiven för nu aktuell utredning. Som påpekas av utredningen omfattas inte frågan om ett stärkt anställningsskydd för icke-ordinarie domare av dess uppdrag. Utredningen för fram att om frågan bedöms angelägen bör den utredas i särskild ordning. Detsamma gäller frågan om det finns anledning att införa bestämmelser i fråga om hur stor andel av domarna vid våra domstolar som måste vara ordinarie domare.

Förbundet anser att det är angeläget att ta ett mer samlat grepp om *olika* frågor som rör icke-ordinarie domares rättsställning och att sådana frågor bör utredas i särskild ordning. Detta i synnerhet mot bakgrund av det stora antal icke-ordinarie domare som tjänstgör i landets domstolar. Denna grupp består inte bara av domare som genomgår domarbanan, utan även av bl.a. assessorer och pensionerade domare. Frågor av det slag som kommittén pekar på har även bäring på frågor om domaryrkets attraktivitet.

Detta remissyttrande har beslutats av förbundets styrelse.

Hanna Werth
ordförande